

A NYOMORULTAK — TIZEDSZER FILMEN

»A nyomorultak«, Victor Hugo nagy regénye 1862-ben jelent meg Párizsban, amikor az író még Guernsey szigetén száműzetésben élt. Victor Hugo könyve előszavában így ír: »Amíg a földön van nyomor és tudatlanság, az olyan művek, mint regényem, nem lehetnek haszontalanok.«

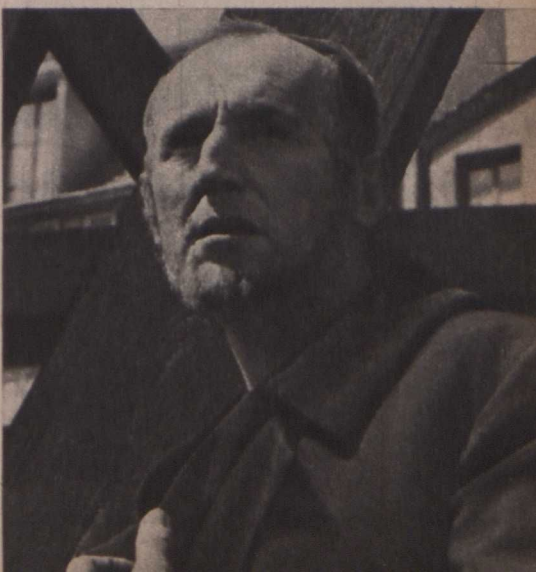
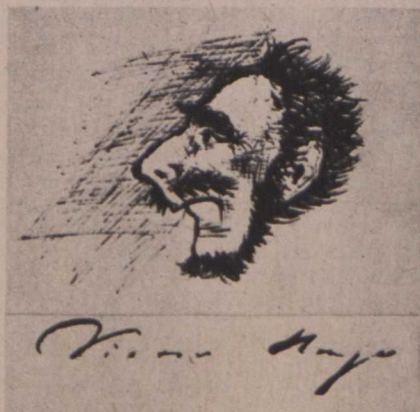
JEAN-PAUL LE CHANOIS, A *nyomorultak* új — immár tizedik — filmváltozatának rendezője Victor Hugo fentidézett szavaival indokolta filmjének létjogosultságát: »Azok a problémák, amelyeket Victor Hugo felvetett, ma is szenvedélyesen érdeklik a világot, hiszen sokhelyütt van még nyomor és tudatlanság, sokhelyütt lángol a szabadság vágya. Hiszem, hogy a mai néző is érzékenyen reagál a legnemesebb érzésekre, hogy fogékony a könyörület, az önfeláldozás, a hősiesség, a szeretet: egyszóval Jean Valjean csodálatos története iránt.«

A *nyomorultak* nagy témája először 1912-ben ragadta meg a filmek képzeletét: Albert Capellani Franciaországban készítette belőle 5000 méternyi négy folytatást. Ebben az ősfilmben *Mistinguett* is játszott, Eponine szerepében. 1917-ben Frank Lloyd Amerikában, majd 1924-ben *Henri Fescourt* ismét Franciaországban vitte vászonra: az utóbbi Pathé-verzióban a híres *Gabriel Gabrio* alakította Valjeant. A legsikeresebb verziót 1934-ben rendezte a francia *Raymond Bernard*: ez volt A *nyomorultak* első hangos változata, szereplőinek névsorában olyan ragyogó

nevekkel, mint *Harry Baur* (Valjean), *Jean Servais* (Marius), *Charles Vanel* (Javert). 1935-ben ismét az Egyesült Államokban viszik filmre *Charles Laughtonnal* és *Frederic March*-el, majd egy-egy egyiptomi, olasz, japán verzió következik. Az 1944-es egyiptomi film rendezője *Kamal Szelim*, az 1947-es olasz produkció főszereplője *Gino Cervi*, az 1950-es japán filmet csak a távoli szigetországban mutatták be. A kilencedik változat *Jean Valjean élete* címmel 1952-ben készült Hollywoodban, *Lewis Milestone* rendezte. Négy esztendő múlva kezdtek hozzá az új *Nyomorultak*-hoz, a francia és a demokratikus német filmgyártás első nagy közös alkotásához: legtöbb művésze francia, a felvételek javarésze a DEFA stúdióiban készült. Berlinben felépítették a *Place de Digne*-t, az *Auberge de Montfermeil*-t, a díszletvárosban Párizs egyik egész bulvár-szakaszát, ahol a nagy tömegjeleneteket (Lamarck táborkok temetését, a barrikádharcokat) forgatták.

A FILM FORGATÁSA KÖZBEN megkérdezték Le Chanoist: nem zárja-e, hogy Victor Hugo remekét már annyiszor megfilmesítették?

Thénardier, ahogyan Victor Hugo elképzelte — és Bourvil alakításában

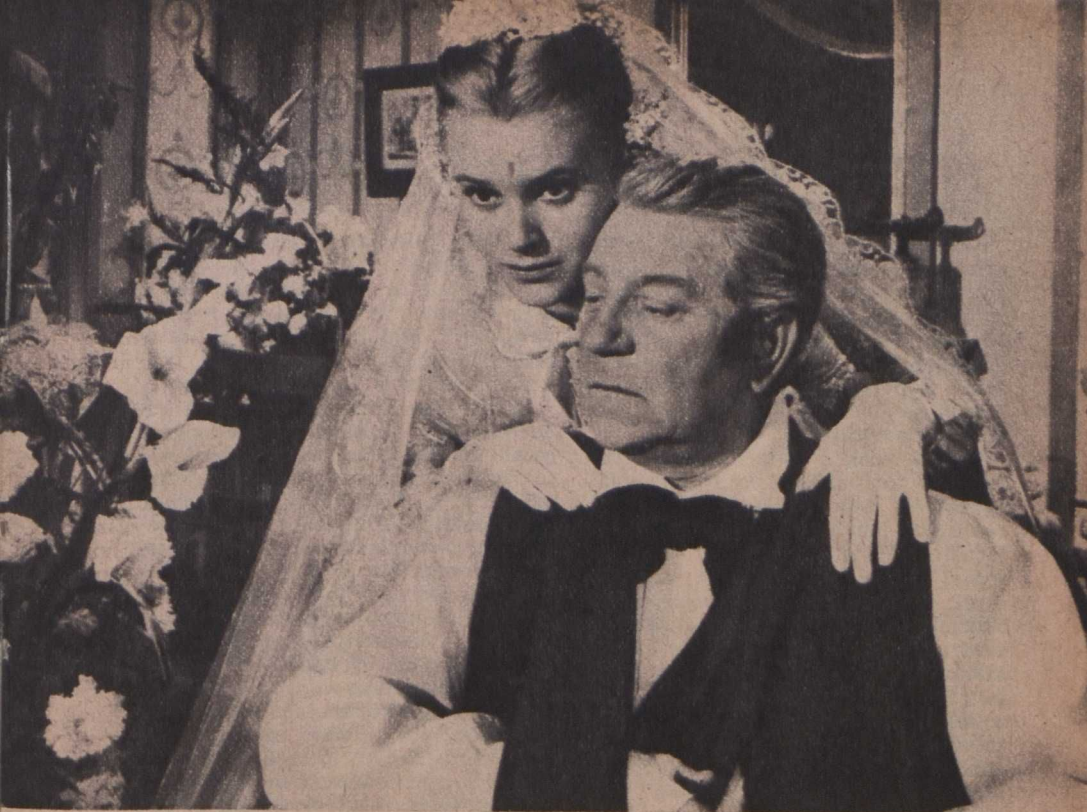
»Az eddigi kilenc filmváltozatból — felelte — csak egyet láttam, Raymond Bernardét, 1934-ben, amikor a Pathé stúdióban én voltam a legeslegkisebb segédgyakornok... Természetesen újra megnéztem és megcsodáltam alkotóinak szenvedélyét és szellemét, Harry Baur és a többiek kitűnő játékát. De ez a régi nagy siker nem kedvetlenített el. Filmen ugyanis nem *re-make*: nem ismétlés és nem újragyártás. A regény olyan bőségszarú, amelyből tele marokkal meríthet az ember még felfedezetlen kincseket. *A történetet a mi stílusunkkal írtuk filmre, a mi lencsénken keresztül, időszerű optikán át néztük: Victor Hugo műve a filmen is a mához szól.* Olyan gazdag a mű, hogy más-más részletekkel is tolmácsolni lehet, anélkül, hogy elárulnók: azt hiszem, hívek maradtunk Victor Hugo szelleméhez. Egy általánosan ismert témából eredeti művet igyekeztünk alkotni: filmünk nem történelmi film, de benne van a történelem; nem rekonstrukció, de életrekel benne a hajdani Párizs; nem úgynevezett kosztümös film, de benne van a kor. Nem azért színes a film, mert ez a divat, hanem mert a szín nélkülözhetetlen szereplője — és csak azért szélesvásznú, hogy szélesebbre tárt ablakán szabadabban fújhasson a szabadságvágy, a nagylelkűség, az emberi nagyság szele...

A RENDEZŐ legerősebb »aduja« *Jean Gabin*: Valjean szerepére ma elképzelni se lehet jobbat. Gabin egyszerű nyugalma, szemének tiszta kékje, erőtől duzzadó hatalmas alakja szinte Valjeanéra termett: szinte látjuk, mint kényszermunkára ítélt rabot Toulon sötét börtönében, mint szökevényt s Myriel püspök darócruhás tolvaját, mint a jötevő Madeleine urat, magavádólón Arras törvényszéke előtt és magábaroskadón Fantine halottaságánál... Gabin, mint egy kolostor szelíd kertésze, mint Monsieur Fauchelevent Párizs barrikádjain, a szerelmes Marius és az örök *gamin*, a felejthetetlen Gavroche oldalán: és a harc után, tántorogva Párizs szörnyű csatornáiban. Ennyi szín és ennyi alak egyetlen hatalmas szerepben!

És mégse Gabin a főszereplő: Jean Valjean szinte emberfeletti s mégis oly emberi romantikus alakja a filmben csak szimbólum. *A nyomorultak* főhőse maga a párizsi nép, nyomorában és dicsőségében, pincék mélyén és barrikádok ormán — a főszereplő az elesettek és a felkelők örök Párizsa.

RUDNYÁNSZKY ISTVÁN

Bernard Biller Javert rendőrkomisszár szerepében

Cosette esküvőjére készül... Béatrice Altariba és Jean Gabin

A barrikádon... Enjolras diák és Valjean: Serge Reggiani és Jean Gabin

